

บทที่ 3

ศูนย์การเรียนรู้ไอซีทีชุมชนในประเทศไทย

ในบทนี้จะกล่าวถึงแนวทางในการการผลักดันด้านสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อตอบสนองเศรษฐกิจฐานความรู้ของประเทศไทย ตลอดจนความเกี่ยวเนื่องของเศรษฐกิจฐานความรู้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และ ศูนย์เรียนรู้ไอซีทีชุมชน ในประเทศไทย

1. การเสริมสร้างระบบเศรษฐกิจที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความรู้ของไทย

เศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-Based Economy : KBE) ในประเทศไทยสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1.1 ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานความรู้ ของไทย

ยุทธศาสตร์การเสริมสร้าง เศรษฐกิจฐานความรู้ ของไทยนั้นต้องมีการพัฒนา และเสริมสร้างองค์ความรู้ให้กับ Knowledge producers และ Knowledge users โดยมีองค์ประกอบของนโยบาย และยุทธศาสตร์การพัฒนาทางสังคมเศรษฐกิจแห่งความรู้ที่มีเป้าหมายที่สอดคล้อง กับเป้าหมายการพัฒนาของประเทศ และสภาพพื้นฐานของประเทศ โดยมีองค์ประกอบร่วมในการเสริมสร้างยุทธศาสตร์การเสริมสร้าง KBE ของไทยได้แก่ 1) การกำหนดขอบเขตความรู้และการพัฒนาความรู้ 2) ยุทธศาสตร์ ICTs แห่งชาติเพื่อการพัฒนา KBE 3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสตร์และเทคโนโลยีและการวิจัยการพัฒนา R&D 4) ยุทธศาสตร์การศึกษากระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) 5) ยุทธศาสตร์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ และสังคมสารสนเทศ 6) ยุทธศาสตร์อุตสาหกรรมที่มีพื้นฐานของความรู้ (Knowledge Based Industry; KBI) 7) ยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างประเทศ และ World knowledge network

1.2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบนวัตกรรมแห่งชาติ (National Innovation System)

ยุทธศาสตร์การ พัฒนาระบบนวัตกรรม โดยกองทุนพัฒนานวัตกรรม ซึ่งมีนโยบายที่จะเข้าไปสนับสนุนภาคอุตสาหกรรม ให้นำเอานวัตกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์ โดยยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการพัฒนาระบบนวัตกรรม ต้องเริ่มจากการระดมความคิดหรือจากผลงานการวิจัยโครงการ รวมไปถึงการดำเนินงาน โดยการสานิตและการดำเนินงานต้องทำอย่างเปิดเผย

1.3 การจัดการความรู้ (Knowledge Management)

การจัดการความรู้เพื่อนำมาเสริมสร้างยุทธศาสตร์เศรษฐกิจ และสังคมแห่งความรู้ ว่าต้องมีการเคลื่อนกระบวนทัศน์ของสังคมจากความคิดของคน คนเดียวและอยู่ในระนาบเดียวเป็นความคิดที่เกิดจากคนทุกคน ทุกๆกลุ่มในแบบ Chaordic ซึ่งความคิดในรูปแบบนี้ จะทำให้เกิดการทำงานในเชิงที่สร้างสรรค์ และมีการทำงานเป็นประจำ ในเวลาเดียวกันก็จะเกิดทักษะในการทำงานในหลายสถานะ โดยสิ่งที่สำคัญของการจัดการความรู้ในตัวบุคคลนั้นต้องมีความสัมพันธ์กับ วัฒนธรรมขององค์การ

1.4 แนวทางการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization)

การพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งคุณภาพ (Quality Organization - QO) หรือ องค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization - LO) ว่าต้องเริ่มจากการพัฒนาบุคลากรภายในองค์กร โดยมีแนวทางการพัฒนาพอสรุปได้ 3 แนวทางคือ 1) การพัฒนาโดยตัวบุคคล 2) การพัฒนาโดยองค์กร 3) การพัฒนาโดยประเทศชาติและนานาชาติ

แนวทางดังกล่าวข้างต้นจะต้องมีการส่งเสริมสนับสนุนและให้ความรู้ความเข้าใจให้กับทุกคนในองค์กรในการบริหารและจัดการคุณภาพ (Quality Management) โดยเฉพาะการบริหารคุณภาพต้องกระทำทั่วทั้งองค์กรอย่างเป็นขั้นตอนหรือต้อง ประกาศเป็นวาระแห่งชาติจากรัฐบาล และมีการดำเนินการดังกล่าวอย่างเป็นระบบมีแผนงาน มีงบประมาณ และคณะทำงานอย่างเพียงพอและเหมาะสมโดยจะต้องดำเนินการให้ครบทุกองค์กรไม่ว่า จะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาสังคม

1.5 ยุทธศาสตร์กระบวนการเรียนรู้ (Learning Process)

กระบวนการเรียนรู้ที่จะช่วยเสริมสร้าง KBE ของไทยว่าปัจจัยพื้นฐานที่จะต้องมีการเสริมสร้างได้แก่ สถานภาพอาชีพครูต้องมีการปรับโครงสร้างเงินเดือนและพัฒนาให้เกิดเป็นองค์กร วิชาชีพมาตรฐานการศึกษาต้องมีมาตรฐานที่ใกล้เคียงกันโดยเน้นบทบาทของสถาบันทดสอบแห่งชาติบทบาทของ สมศ. และเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อให้ระดับการศึกษาของทรัพยากรมนุษย์ เป็นมาตรฐานเดียวกัน การศึกษาเน้นการเรียนรู้คู่ปฏิบัติระบบการศึกษาต้องมีความหลากหลายและต้องมีการร่วมมือกับองค์กรภายนอกทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

1.6. กลยุทธ์ความร่วมมือของประเทศไทย ใน เอเปค

เพื่อเสริมสร้างระบบเศรษฐกิจที่ตั้งอยู่บนฐานความรู้ (KBE) ก่อเกิดความร่วมมือและเกิดประโยชน์กับประเทศไทยและสมาชิกเขตเศรษฐกิจไทยต้อง มีส่วนเข้าไปผลักดันในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

1.6.1 การแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing) และประสบการณ์ระหว่างไทยกับสมาชิกเขตเศรษฐกิจ APEC ในด้านต่างๆซึ่งในแต่ละเขตเศรษฐกิจก็จะมีระดับการพัฒนาในแต่ละด้านที่ แตกต่างกันไทยจะต้องรู้ว่าการพัฒนาในด้านใดและเขตเศรษฐกิจไหนที่มีการพัฒนาในด้านนั้นอย่างมีประสิทธิภาพไทยก็ต้องมีการแลกเปลี่ยนความรู้กับเขต เศรษฐกิจนั้นๆ เช่น ระหว่างไทยกับสิงคโปร์ ในเรื่อง Legal Framework for ICT, ระหว่างไทยกับจีนไทเปในเรื่อง Incubation Centre และการกระจาย Public research ไปยัง SME, ระหว่างไทยกับออสเตรเลียในเรื่องนวัตกรรม (Innovation) และนโยบายการกระจายความรู้จากภาควิชาการสู่ภาคอุตสาหกรรม

1.6.2 การพัฒนาเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมนวัตกรรม (Innovation development Network)

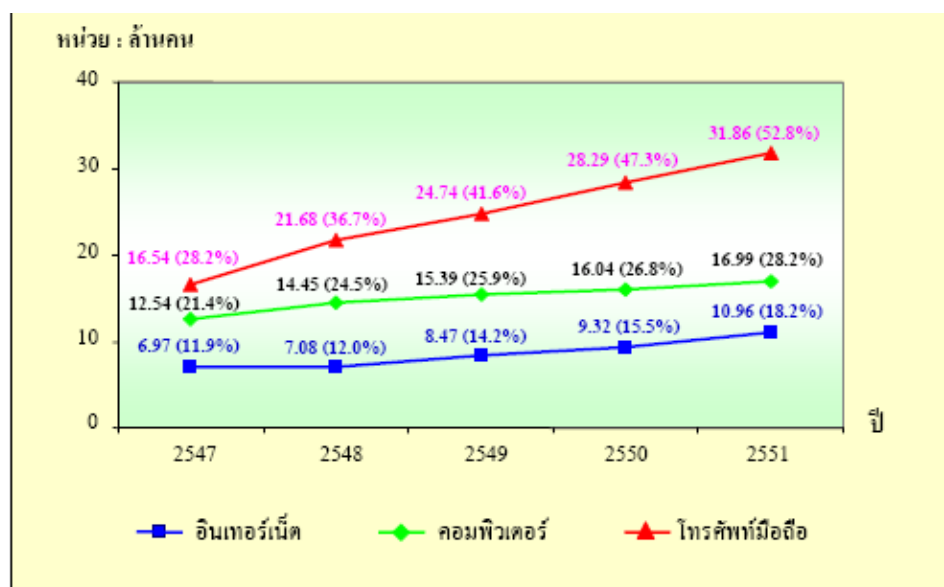
1.6.3 การพัฒนาความร่วมมือเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ (Knowledge Cluster Development) และแผนงานพัฒนาความรู้ (APEC Program For Knowledge Cluster and Development)

1.6.4 การศึกษาแนวทางพัฒนาให้มี APEC Research Area และการจัดตั้ง APEC Research Center

1.6.5 สร้างเครือข่ายความรู้ในระบบเกษตรขึ้นใน APEC (APEC Agricultural Knowledge Networks)

2. สถานการณ์ด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในประเทศไทย

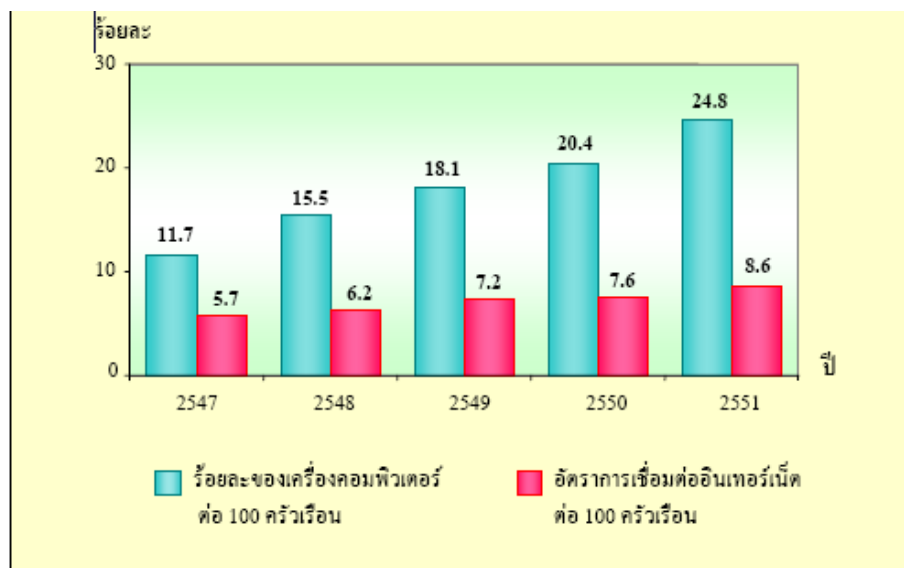
สรุปผลที่สำคัญ จากการสำรวจการมี การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในครัวเรือน พ.ศ. 2551 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ เมื่อเปรียบเทียบจำนวนผู้ใช้คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และโทรศัพท์มือถือ พบว่า มีอัตราการใช้เพิ่มขึ้นทั้ง 3 ประเภท โดยเฉพาะ โทรศัพท์มือถือ ซึ่งมีผู้ใช้ประมาณ 16.54 ล้านคน ในปี 2547 ได้เพิ่มขึ้นเกือบเท่าตัวคือ 31.86 ล้านคน ในปี 2551 ส่วนจำนวนผู้ใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน คือ ในปี 2547 มีจำนวนผู้ใช้คอมพิวเตอร์ 12.54 ล้านคน และจำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ต 6.97 ล้านคน แต่ในปี 2551 มีผู้ใช้เพิ่มขึ้นเป็น 16.99 ล้านคน และ 10.96 ล้านคน ตามลำดับ

ภาพที่ 3.1 เปรียบเทียบจำนวนและร้อยละของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไป ที่ใช้คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และโทรศัพท์มือถือ พ.ศ. 2547-2551

ที่มา :สำนักงานสถิติแห่งชาติ,2551

เมื่อเปรียบเทียบจำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ และการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต ต่อ 100 ครั้วเรือนในช่วง 4 ปี คือระหว่าง ปี 2547-2551 พบว่าจำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ในปี 2547 มีอยู่ 11.7เครื่องต่อ 100ครั้วเรือน ได้เพิ่มขึ้นเป็น 24.8 เครื่องต่อ 100 ครั้วเรือน ในปี 2551 ซึ่งสูงขึ้นเกือบ 2 เท่าส่วนการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตในปี 2547 มี 5.7 ต่อ 100 ครั้วเรือน แต่ในปี2551 เพิ่มขึ้นเป็น 8.6 ต่อ 100 ครั้วเรือน

ภาพที่ 3.2 แสดงร้อยละของเครื่องคอมพิวเตอร์และการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตใน

ครั้วเรือนพ.ศ.2547-2551

ที่มา :สำนักงานสถิติแห่งชาติ,2551

รายการ	ปี	ภาค					
		ทั่วราชอาณาจักร	กรุงเทพมหานคร	กลาง	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ใต้
1. ร้อยละของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไป ที่ใช้คอมพิวเตอร์	2550	26.8	40.2	27.5	26.0	22.9	25.2
	2551	28.2	43.8	28.5	27.1	24.1	26.5
2. ร้อยละของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไป ที่ใช้อินเทอร์เน็ต	2550	15.5	29.9	15.7	15.6	11.9	12.7
	2551	18.2	36.0	18.0	17.8	13.9	15.4
3. ร้อยละของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไป ที่ใช้โทรศัพท์มือถือ	2550	47.2	68.4	55.0	43.4	37.8	44.1
	2551	52.8	72.7	59.8	49.5	44.5	49.1
4. จำนวนเครื่องโทรศัพท์พื้นฐาน ต่อ 100ครัวเรือน	2550	24.3	58.8	30.7	22.8	10.8	18.9
	2551	23.5	57.0	28.4	23.0	10.9	18.3
5. จำนวนเครื่องโทรสารต่อ 100 ครัวเรือน	2550	1.5	6.1	1.6	0.7	0.4	1.1
	2551	2.0	6.8	2.2	1.3	0.6	1.9
6. จำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ ต่อ 100 ครัวเรือน	2550	20.4	47.1	22.3	18.5	12.9	16.2
	2551	24.8	56.1	27.3	22.3	15.6	20.2
7. ร้อยละของครัวเรือนที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต	2550	7.6	24.7	8.3	5.9	3.2	5.6
	2551	8.6	27.2	9.6	6.8	3.5	6.5

ภาพที่ 3.3 แสดงตัวชี้วัดและผลการสำรวจการมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
ที่มา :สำนักงานสถิติแห่งชาติ,2551

3. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนในประเทศไทย

กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มีนโยบายที่จะกระจายความรู้ และ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ไปสู่ชุมชนต่าง ๆ ทั่วประเทศ เพื่อลดช่องว่างในการเข้าถึง เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และเพื่อให้ผู้นำศาสนา ผู้นำท้องถิ่น ชาวบ้านและเด็ก เยาวชน ในท้องถิ่นนั้น ๆ ได้นำความรู้และเครื่องมือในศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน ที่ได้รับมอบให้ไป ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อพัฒนาความรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิต ของคนใน ชุมชนให้ดีขึ้น โดยกระทรวงฯ จะมอบศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน ให้แก่ชุมชนต่าง ๆ ทั่วประเทศ โดยให้ ตัวแทน หรือผู้นำชุมชนกรอกแบบสอบถาม จากนั้นทาง กระทรวงฯ จะพิจารณาจากข้อมูลที่ได้รับตอบกลับมา และลงพื้นที่สำรวจชุมชนต่อไป ชุมชนที่ผ่านการประเมินผลจากการลงพื้นที่สำรวจความพร้อมใน ชุมชน จะได้รับการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน ในปีถัดไป

3.1 หลักการของศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนในประเทศไทย

ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน หรือ ศูนย์บริการสารสนเทศชุมชนหรือที่รู้จักทั่วไปใน ชื่อภาษาอังกฤษว่า Telecentre คือการนำระบบการสื่อสารเทคโนโลยี อิเล็กทรอนิกส์เข้าไปอำนวยความสะดวก แนะนำและบริการชุมชน โดยใน เพื่อผลักดันให้ประเทศไทยเข้าสู่สังคมแห่งการสร้าง ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ (Knowledge Based Society โดยการ จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน ในศาสนสถาน หรือชุมชนที่เหมาะสมทั้งในพื้นที่ทุรกันดาร ห่างไกล พื้นที่สูง และชุมชนเมืองให้เป็น แหล่งการเรียนรู้ และสร้างโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและรับบริการของภาครัฐได้อย่างเท่า เทียม และสามารถนำประโยชน์มาปรับปรุงคุณภาพชีวิต

3.2 องค์ประกอบของการขอจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ไอซีทีชุมชน

1. ด้านสถานที่ มีความพร้อมต่อการติดตั้งระบบ สภาพแข็งแรง และสะดวกให้ ประชาชนเข้ามาใช้บริการ
2. ด้านบุคลากร ต้องมีเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์คอยดูแลตลอดอย่างน้อย 2 คน และในชุมชนจะต้องมีความสามัคคี มีความร่วมมือ ระหว่างส่วนราชการท้องถิ่น / ผู้นำท้องถิ่น และ ชาวบ้าน ทั้งนี้เพื่อให้มั่นใจว่าเมื่อศูนย์ฯ จะได้รับการสนับสนุนอย่างดีจากทุกฝ่าย

3. ด้านงบประมาณ จะต้องมีการบริหารจัดการด้านงบประมาณ เช่น เปิด
เนื่องจากกระทรวงฯจะสนับสนุนค่าอินเทอร์เน็ต และค่าบำรุงรักษาคอมพิวเตอร์ให้ 1 ปีเท่านั้น หลังจากนั้น
นั้นทางชุมชนจะต้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายทั้งหมดเอง

4. ด้านข้อมูล องค์ความรู้ ชุมชนจะต้องมีองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือ
เป็นความรู้ภูมิปัญญาเก่าๆที่ควรสืบสานอนุรักษ์ไว้ เพื่อมานำเสนอและเผยแพร่ต่อไป

5. ด้านวิสัยทัศน์การมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้นำ ผู้นำชุมชนนั้นๆจะต้องมี

6. แผนการบริหารจัดการศูนย์ในระยะยาว ทั้งด้านแผนการบริหารจัด
กิจกรรมต่างๆ แผนการบริหารการเงิน แผนการบริหารบุคลากร และอื่นๆที่จะทำให้ศูนย์การเรียนรู้
ICT ชุมชน ยั่งยืนต่อไป

3.3 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนในประเทศไทย

ในการบริหารจัดการเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้ ICT ชุมชนนั้น ก็นับว่าไม่ต่างไปจากศูนย์
เรียนรู้ในลักษณะต่างๆของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นศูนย์เรียนรู้ที่ชุมชนร่วมกันจัดตั้งกันขึ้นมาก
เอง ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ฯลฯ ศูนย์เรียนรู้ ICT ชุมชน ก็นับว่าเป็นศูนย์
น้องใหม่ที่ได้ได้รับความสนใจทั่วโลก เพราะความเจริญของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
(ICT) ที่ได้ย่อโลกทั้งใบให้เป็นหมู่บ้านเดียวกัน (Global Village) ดังนั้น การใช้ ICT เพื่อให้เป็นอีก
หนึ่งเครื่องมือของการพัฒนา จึงนับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ชุมชนไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงได้ต่อไป

ดังนั้นจึงขอสรุปบทเรียนจากประสบการณ์ที่ได้ศึกษา และบริหารจัดการเกี่ยวกับ
กับศูนย์เรียนรู้ชุมชนในลักษณะ รูปแบบต่างๆ เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่พวกเราในการที่จะใช้เป็น
ฐานคิดในการปรับใช้กับศูนย์เรียนรู้ ICT ชุมชนของพวกเขาต่อไป

3.3.1 ลักษณะศูนย์เรียนรู้ของชุมชนที่สามารถช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

การพิจารณาลักษณะศูนย์เรียนรู้ของชุมชนที่สามารถช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน
ได้ควรมีกรอบคิด ดังนี้

1. ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนนั้นควรสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ชุมชนได้กำหนดและจัด
วางไว้

2. ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนนั้นต้องสามารถให้ความรู้ หรือให้บริการเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี
ที่เหมาะสม การใช้วัสดุอุปกรณ์ วัตถุดิบ และกำลังแรงงานในท้องถิ่น

3. ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนนั้นควรมีจุดมุ่งหมายที่จะส่งเสริมความสามารถในด้านการบริหารจัดการ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกในกลุ่ม
4. ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนนั้นต้องมีการบริหารจัดการในลักษณะที่ส่งเสริมความสมัครสมานสามัคคีของคนในชุมชน และเอื้อประโยชน์กับคนกลุ่มต่างๆ ตามระดับการมีส่วนร่วมอย่างชัดเจน และยุติธรรม
5. ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนนั้นควรพิจารณาเกี่ยวกับข้อมูล หรือกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศของชุมชน เพื่อความเท่าทันกับกระแสต่างๆ ที่เกิดขึ้นอยู่ในปัจจุบัน
6. ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนนั้นไม่ควรมีการดำเนินงานที่ยุ่งยาก ทั้งนี้เพื่อให้ชุมชนสามารถกระจายความรับผิดชอบให้แก่กลุ่มต่างๆ และบุคคลอื่นๆ ในชุมชนได้อย่างทั่วถึง
7. ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนนั้นควรมีข้อมูลที่จำเป็นสำหรับชุมชน แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องมีลักษณะเป็นองค์รวมของข้อมูลจำเป็นของชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถใช้ข้อมูลในส่วนที่ตนเองต้องการได้

3.3.2 วิธีการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ของชุมชนแบบมีส่วนร่วม

วิธีการในการจัดทำศูนย์เรียนรู้ของชุมชนมีหลายวิธี แต่วิธีที่จะนำเสนอต่อไปนี้นั้นมุ่งเน้นการจัดทำแบบง่าย ๆ ไม่ยุ่งยาก ซับซ้อน ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของคนที่เกี่ยวข้อง วิธีการต่าง ๆ เหล่านี้ประกอบด้วย

1. ทั้งผู้นำและสมาชิกทุกคน รวมทั้งหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องต้องได้รับโอกาสที่เท่าเทียมและทั่วถึงในการแสดงความคิดเห็น เพื่อให้ทุกคนได้ร่วมเสนอความคิดเห็นในการจัดทำศูนย์เรียนรู้ของชุมชนตนเอง
2. เปิดโอกาสให้สมาชิกเสนอกิจกรรมที่ตนเองสนใจจะทำ พร้อมทั้งต้องให้เหตุผลประกอบในประเด็นต่าง ๆ ว่า 1) ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนจะสามารถสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ชุมชนวางไว้หรือไม่ อย่างไร 2) ชุมชน หรือในกลุ่มมีความสามารถ หรือมีความรู้ในการดำเนินการเกี่ยวกับศูนย์ฯ หรือไม่ หรือมากน้อยเพียงใด
3. ผู้นำหรือผู้ดำเนินการประชุมเรียบเรียงกิจกรรม และเหตุผลที่ชุมชนหรือสมาชิกเสนอกันมา จากนั้นจึงให้ชุมชน หรือสมาชิกแสดงความคิดเห็นต่อกิจกรรมเหล่านั้นเพิ่มเติม หรือให้สมาชิกออกเสียงสนับสนุนกิจกรรมที่ตนเห็นชอบ จากนั้นจึงอาจจะเป็นการเลือกกิจกรรม เลือกประเภทสื่อเลือกประเภทเนื้อหา ฯลฯ ที่ได้รับเสียงสนับสนุนมากที่สุดมาอภิปราย และวางแผนร่วมกัน

4. แบ่งสมาชิกออกเป็นกลุ่มเพื่อรับผิดชอบในแต่ละหน้าที่ในจำนวนที่พอเหมาะเพื่อช่วยกันวางแผนในแต่ละประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศูนย์เรียนรู้ของชุมชนดังกล่าว
5. ให้แต่ละกลุ่มนำเสนอแล้วหยิบยกข้อแตกต่างที่มีมาอภิปรายหาข้อสรุปร่วมกัน
6. ให้ที่ประชุมเลือกคณะทำงานมารับผิดชอบในการเขียนข้อสรุปในแต่ละประเด็นที่กลุ่มตนเองรับผิดชอบไป เช่น การสืบราคาวัสดุ อุปกรณ์วัสดุดิบ เพื่อจัดทำงบประมาณให้ถูกต้องใกล้เคียงที่สุด

3.3.3 ยุทธศาสตร์และทิศทางกระบวนการของศูนย์เรียนรู้ที่จะนำไปสู่การสร้างชุมชนเข้มแข็ง

1. มีวิธีการทำงานแบบพึ่งตนเอง
2. มีผู้นำตามธรรมชาติ/ มีผู้นำที่เสียสละ
3. มีขยายการแบ่งปันอย่างทั่วถึง และเป็นธรรม
4. มีโอกาสช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส
5. มีการต่อยอดในภูมิปัญญาท้องถิ่น
6. คนในชุมชนตื่นตัวมากขึ้นต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของศูนย์เรียนรู้ชุมชน
7. สามารถให้บริการที่หลากหลายบนพื้นฐานความเป็นจริงของชุมชนนั้นๆ
8. มีการค้นพบ และใช้ประโยชน์ปราชญ์ชาวบ้านมากขึ้น
9. มีการเชื่อมโยงประสานความร่วมมือระหว่างองค์กร/เครือข่าย/ราชการ
10. มีการตื่นตัวต่อปัญหาของตนเองและเชื่อมโยงไปสู่ปัญหาของสาธารณะ
11. มีพลังแห่งความเอื้ออาทร
12. ชุมชนมีโอกาสเลือกการพัฒนา / กำหนดชะตากรรมตนเอง
13. มีผู้นำศาสนา / ผู้นำความคิดเข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชนมากขึ้น
14. มีการใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ
15. รู้จัก / ใช้วิธีการทำงานเป็นทีม

3.3.4 กระบวนหลักเกี่ยวกับการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้เพื่อชุมชน

1. มีการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ
2. มีการสร้างทีมงานประสานข้อมูล และการสื่อสารประชาสัมพันธ์ระหว่างเครือข่าย
3. ชุมชนเรียนรู้เกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานร่วมกันเพื่อตอบสนองของชุมชนตนเอง
4. มีกระบวนการทำงานแบบแนวราบ
5. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทุกระดับ/เวทีความคิด
6. มีการเปิดโอกาสให้ชุมชน/เครือข่ายได้แสดงตัวตน
7. มีการรวมพลังทางสังคมทุกระดับ
8. มีการบริหารจัดการด้วยตนเอง
9. มีการประสานเครือข่าย เช่น หน่วยงานรัฐ หน่วยงานอื่นๆให้ออกมาทำงานร่วมกันมากขึ้น
10. มีการสร้างขบวนการพลังทางสังคมทำให้ระบบทุนอุปถัมภ์อ่อนลง
11. มีการทำงานที่โปร่งใสตรวจสอบได้
12. มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างและวิธีการบริหารจัดการแบบเก่า
13. มีความยืดหยุ่นเพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่ไม่ใช่สูตรตายตัว
14. มีการสร้าง / จัดกระบวนการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างกัน ทั้งภายในเครือข่าย และระหว่างเครือข่ายฯ

3.3.5 ทิศทางและยุทธศาสตร์หลักในการสร้างศูนย์การเรียนรู้เพื่อชุมชน

1. ศึกษา / สำรวจองค์ความรู้ต่างๆในชุมชน / ท้องถิ่นตนเอง โดยชุมชน / องค์กรชุมชนเอง
2. สังเคราะห์ และถ่ายทอดประสบการณ์บทเรียนของชาวบ้านระหว่างชุมชนกับชุมชน และชุมชนกับสาธารณะ
3. เสริมสร้างความสามารถในการบริหารจัดการเกี่ยวกับข้อมูลชุมชนเฉพาะเรื่อง เช่นธุรกิจชุมชนแบบครบวงจร (ศึกษาเส้นทางการผลิต ตลาดสินค้าให้คนรู้ และเข้าใจตั้งแต่ต้นจนกระบวนการสุดท้าย)
4. มีกระบวนการทำแผนแม่บทของศูนย์ฯอย่างมีส่วนร่วม และนำสู่การปฏิบัติจริง
5. จัดตั้งเงินกองคลังไว้เพื่อสร้างความเข้มแข็งของตนเอง
6. มีการเชื่อมโยงเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างชุมชนกับชุมชน

7. มีการจัดกิจกรรม และกระบวนการเรียนรู้ให้กับเยาวชนคนรุ่นใหม่ให้เข้ามาร่วมในการบริหารจัดการศูนย์ฯ
8. มีกระบวนการในการเสริมสร้างกำลังใจให้คนทำงาน / จัดสวัสดิการช่วยเหลือ
9. มีกระบวนการในการเสริมสร้างภาวะผู้นำ/สร้างวินัยในการทำงานร่วมกัน
10. มีกระบวนการในการสร้าง / การฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นในลักษณะและรูปแบบต่างๆ
11. จัดกระบวนการมีส่วนร่วมของบ้าน-วัด-โรงเรียน-วัฒนธรรม-ทุกศาสนา
12. มีการประสานและสร้างเครือข่ายระหว่างแกนนำต่างๆ ระหว่างรัฐ-เอกชน-ชุมชน และในหลายระดับแบบพหุภาคี
13. แลกเปลี่ยนข้อมูลที่สำคัญต่างๆ เช่น ข้อมูลสินค้า/ความรู้ข้ามจังหวัด ข้ามภาค
14. เป็นศูนย์กลางในการประสาน เผยแพร่ ส่งเสริมสื่อชุมชนทุกประเภท เช่น สื่อชุมชน-วิทยุชุมชน สื่อวัฒนธรรมพื้นบ้าน ฯลฯ
15. มีกระบวนการในการประสานแผนแม่บทของศูนย์ฯ ให้เข้ากับแผนแม่บทชุมชน ตลอดจนแผนการพัฒนาในระดับอื่นๆ
16. มีการประสานเกี่ยวกับการให้ความรู้เกี่ยวกับด้านการเมือง การปกครอง เพื่อขยายการเคลื่อนไหวสู่การเมือง การปกครองสู่ภาคประชาชน
17. มีกระบวนการในการประสาน และส่งเสริมเกี่ยวกับการบริหารจัดการเพื่อให้มีเครือข่ายระหว่างกลุ่ม ออมทรัพย์จากหมู่บ้านอื่นๆ อย่างทั่วถึงกัน และตรวจสอบ แลกเปลี่ยน ตลอดจนเรียนรู้กันได้
18. ประสานเชื่อมพันธมิตร ติดตาม ตรวจสอบ การสร้างกฎหมายให้เอื้อต่อภาคประชาชน
19. มีกระบวนการในการประสานให้มีข้อมูลสำคัญ เช่น แผนเศรษฐกิจชุมชนขยายผลจากฐานเศรษฐกิจพอเพียง ฯลฯ
20. ศูนย์ฯ อาจเป็นศูนย์กลางในการประสานเหมือนเป็นแม่ข่ายขยายแผนต่างๆ ของชุมชน เช่น แผนแม่บทชุมชนสู่ระดับอื่นๆ มากขึ้น
21. มีกระบวนการในการประสานให้มีข้อมูลสำคัญ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนชาวบ้านให้เป็นกองทุนระดับชาติ
22. มีกระบวนการในการประสานให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลสำคัญด้วยวิธีการต่างๆ สู่ชุมชน เช่น จัดเวทีการเรียนรู้ภาคประชาชนสอดรับทุกยุทธศาสตร์
23. มีกระบวนการในการประสานเชื่อมโยงข้อมูลสำคัญ เช่น จัดทำศูนย์ข้อมูลชุมชน/จังหวัด/ภาค/ประเทศ

24. มีกระบวนการในการประสานข้อมูลสำคัญ เช่น สร้างเงื่อนไขขยายโอกาสจากรัฐธรรมนูญฉบับใหม่สู่ชุมชน เช่น มาตรา 40, 89, 46, 56 สิทธิการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น

3.4 ผลงานศึกษาด้านการบริหารจัดการชุมชนในประเทศไทย

ตัวอย่างที่ 1 : ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ ได้สรุปผลการวิจัยรายงานผลเกี่ยวกับโครงการนำร่อง Community Telecenter

พบว่า สิ่งที่สำคัญที่สุดของการริเริ่มงานพัฒนาในระดับใดๆก็ตาม ต้องเน้นให้ชุมชนเป็นเจ้าของศูนย์นำร่องอย่างแท้จริง โดยชุมชนจะต้องมีความสนใจ และต้องการมีส่วนร่วมในการจัดตั้ง มีพื้นที่ในการจัดตั้งที่สะดวกต่อการเข้าถึง มีความเข้มแข็งพอที่จะร่วมมือกันในการช่วยกันบริหารศูนย์ฯ เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างยั่งยืน จากนั้นต้องมีการจัดกระบวนการสานต่อ และการขยายเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรสนับสนุนชุมชนในพื้นที่นำร่อง ตลอดจนหน่วยงานและชุมชนอื่นๆ ที่สนใจร่วมกัน นับว่าเป็นรากฐานสำคัญที่จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างกันที่เป็นประโยชน์ต่อการร่วมกันพัฒนามากยิ่งขึ้นในทุกระดับ

ตัวอย่างที่ 2 : ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์ และทรัพยากร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารและจัดการกองทุนชุมชน : เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน พบว่า

ตัวอย่างที่ 3 แนวทางในการบริหารและการจัดการกองทุนชุมชนเพื่อมุ่งสู่ความยั่งยืน ควรจะต้องมีกรอบแนวทางและขั้นตอนในการปฏิบัติ พอสรุปได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างเวทีแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ในชุมชน ถือว่าเป็นขั้นตอนแรกของการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเป็นเวทีของการพบปะพูดคุย ปรัชชาหารือทั้งสมาชิกภายใน และภายนอกชุมชน

ขั้นที่ 2 การดำเนินการเตรียมความพร้อมและความเข้มแข็งของชุมชน จากเวทีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ จะนำไปสู่การทบทวนตนเอง การค้นหาศักยภาพของตนเอง รวมทั้งการศึกษาดูงานจากชุมชนที่ประสบความสำเร็จ

ขั้นที่ 3 การจัดทำแผนแม่บท ซึ่งเป็นส่วนประกอบสำคัญของการวางแผนการพัฒนาชุมชนในปัจจุบัน การจัดทำแผนแม่บทที่กระทำโดยการตัดสินใจร่วมกันในเวทีตำบล เพื่อให้การพัฒนาตำบลมีทิศทาง และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

ขั้นที่ 4 การระดมความคิดเห็นจากสมาชิกในชุมชน เพื่อหาระเบียบ ข้อปฏิบัติ กติกาหรือเงื่อนไขต่าง ๆ ของตนเองร่วมกัน

ขั้นที่ 5 การสนับสนุนจากภายนอกซึ่งอาจอยู่ในรูปของทุน ความรู้ และตลาด ฯลฯ

3.4 ผลการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ไอซีทีชุมชน

ปัจจุบัน ผลการดำเนินงานในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนในประเทศไทย มีจำนวน 283 ศูนย์ทั่วประเทศ โดยในระยะที่ 1 ปี พ.ศ.2550 มีจำนวน 20 ศูนย์ ระยะที่ 2 ปี พ.ศ.2551 มีจำนวน 40 ศูนย์ ศูนย์เครือข่าย มีจำนวน 6 ศูนย์ ระยะที่ 1 ปี พ.ศ.2552 มีจำนวน 100 ศูนย์ ระยะที่ 2 ปี พ.ศ. 2552 มีจำนวน 100 ศูนย์ ระยะที่ 3 ปี พ.ศ. 2552 จำนวน 17 ศูนย์

นับว่าศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน ยังเป็นของใหม่สำหรับสังคมชนบทไทย และสังคมโดยทั่วไป หรือแม้แต่ในประเทศต่างๆ ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากการที่ศูนย์ฯ เกิดขึ้นจากความริบเร่งและคาดหวังที่จะนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารไปใช้ในการแก้ปัญหาความยากจน และความด้อยพัฒนาในพื้นที่ต่างๆ ประกอบกับการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน ก็ยังอยู่ในระยะพัฒนาขยายผล

นอกจากนี้องค์ความรู้เกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้ไอซีทีชุมชนได้มีการวิเคราะห์และสรุปบทเรียนในประเด็นการบริหารจัดการ และดำเนินงานศูนย์ (Gomez and Hemt, 1999; Colle and Romon, 2001; Latchem and Walker, 2001) ซึ่งเป็นประโยชน์สำหรับนักปฏิบัติการ ผู้จัดทำนโยบาย และนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง ด้วยเหตุนี้จึงศึกษาทำความเข้าใจการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ไอซีทีชุมชนในมิติของการศึกษาปัจจัยในการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ไอซีทีชุมชน โดยอาศัยการวิจัยอย่างเป็นระบบ มีหลักการและแนวคิดในด้านเป้าหมายของโครงการเป็นแนวทางในการวิจัยและอธิบายปรากฏการณ์เกี่ยวกับองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้ศูนย์การเรียนรู้ไอซีทีชุมชนสามารถดำเนินการได้ และ องค์ประกอบในการบริหารจัดการของชุมชน ที่มีการดำเนินการสอดคล้องเชื่อมโยงกันระหว่างวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานของศูนย์กับข้อมูลของชุมชน นับว่าเป็นสิ่งจำเป็นและควรค่าแก่การศึกษา เพราะจะเป็นประโยชน์ต่อกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร หน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง ศูนย์การเรียนรู้ไอซีทีชุมชน คณะกรรมการบริหารศูนย์ ผู้นำชุมชนและเครือข่าย และผู้ดูแลศูนย์ บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดวางกลยุทธ์การดำเนินงาน และพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ไอซีทีชุมชน และสร้างการยอมรับและใช้ประโยชน์จากประชาชนต่อไปในอนาคต

ดังนั้นการศึกษาวิจัย ลักษณะของการบริหารจัดการที่เหมาะสมของศูนย์การเรียนรู้ไอซีทีชุมชน ประเทศไทย เป็นการศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบที่เหมาะสมต่างๆ ของ ICT ชุมชนทั้งด้านโครงสร้างด้านเทคโนโลยี การบริการ และทรัพยากรบุคคล และองค์ประกอบในด้านการบริหารจัดการชุมชน ทั้งด้านโครงสร้างชุมชน โครงสร้างการบริหารและหน้าที่ความรับผิดชอบต่าง ๆ และปัจจัยสำคัญอื่นส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ไอซีทีชุมชน ที่ผลักดันให้ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน สามารถดำเนินการได้อย่างสำเร็จ พร้อมนี้ได้ศึกษาสภาพชุมชน ข้อมูลชุมชน และความต้องการของชุมชน เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการเทคโนโลยีในศูนย์เรียนรู้ไอซีทีชุมชน และนำเสนอลักษณะการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ไอซีทีชุมชน เพื่อเป็นการส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดการใช้งานอย่างต่อเนื่อง อีกทั้ง การทำความเข้าใจสมาชิกในชุมชนในฐานะผู้ใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและผู้รับสารซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในกระบวนการสื่อสาร องค์ความรู้ จะเป็นประโยชน์ทางด้านวิชาการในสาขาการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดจนหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องในการจัดให้มีเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ไปสู่ชุมชนท้องถิ่น ในการนำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับวิถีคิดกระบวนการรับรู้ของคนในชุมชน อันจะนำไปสู่การใช้ประโยชน์เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อยอดและ นำเข้าสารสนเทศ องค์ความรู้อันเป็นสารประโยชน์ที่เกิดจากภูมิปัญญาและประสบการณ์ เพื่อเผยแพร่สู่สังคม ส่งผลให้เกิดการยอมรับและใช้ประโยชน์จากศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนอย่าง ต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป